

अपिहिमाल गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ०७

संख्या : १३

मिति : २०८०/०३/०८

भाग - १

अपिहिमाल गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

खण्डेश्वरी, दार्चुला

नेपालको संविधान बमोजिम अपिहिमाल गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकाले तल लेखिए बमोजिमको निति तथा कार्यक्रम सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

अपिहिमाल गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री भक्त सिंह ठेकरे बोहराबाट गाउँ सभामा प्रस्तुत गरिएको आर्थिक वर्ष २०८०/२०८१ को नीति तथा कार्यक्रम

गाउँ सभाबाट स्वीकृत मिति

२०८०/०३/०५

गाउँ सभाका सदस्यहरू,

यस गरिमामय गाउँसभामा आमन्त्रित राजनितिक दलका प्रतिनिधिहरू, नागरिक समाज, बुद्धिजीवि, उद्योगी, व्यापारी, पत्रकार, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू, सुरक्षाकर्मी मित्रहरू एवं उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरूमा हार्दिक स्वागत तथा न्यानो अभिवादन व्यक्त गर्दछु ।

१. यस गाउँ सभाको प्रारम्भमा मुलुकको शासन प्रणाली र समाजको अग्रगामी रूपान्तरणका लागि समय समयमा भएका ऐतिहासिक जनआन्दोलन, जनयुद्ध तथा न्याय पूर्ण संघर्ष लगायतका विभिन्न आन्दोलनका क्रममा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिद प्रति उच्च सम्मानका साथ भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । घाइते योद्धाहरू तथा वेपत्ता

नागरिकहरूलाई उच्च सम्मान प्रकट गर्दै सम्पूर्ण देशभक्त नागरिकले राष्ट्र निर्माणमा पुऱ्याएको योगदानलाई आदरपूर्वक स्मरण गर्दछु ।

२. ऐतिहासिक संविधान सभाबाट जारी नेपालको संविधानले व्यवस्था गरेको संघीय शासन प्रणाली बमोजिम स्थानीय तहको दोस्रो निर्वाचन भई गाउँपालिका सरकार गठन भएको छ । विगतमा हासिल गरेका उपलब्धीहरूलाई संस्थागत गर्दै अपिहिमाल गाउँपालिकालाई “सुन्दर, समृद्ध र विकसित अपिहिमाल” गाउँपालिका बनाउने ध्येयलाई निरन्तरता दिने गरी आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दैछु ।

३. गाउँपालिका सरकार विगत झै प्रदेश र संघीय सरकारसँगको समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको माध्यमबाट समग्र गाउँपालिकाको विकासमा दत्तचित्त भएर लाग्ने विश्वास दिलाउँदै प्रदेश तथा संघीय सरकारका तर्फबाट पनि सोही बमोजिमको अपेक्षा गर्दछु ।

४. नेपालको संविधान, अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता, दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौँ पञ्चवर्षीय योजना, नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, विगतमा गाउँपालिका सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र हालसम्म प्राप्त उपलब्धी तथा अनुभव, गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना, श्रोत साधनको उपलब्धता, गाउँपालिकाको आवश्यकता एवं नागरिकको माग र चाहनालाई मध्यनजर गर्दै स्थानीय तहको दोस्रो निर्वाचनबाट निर्वाचित भई गठन भएको गाउँपालिकाको सरकारले यो दोस्रो नीति तथा कार्यक्रम तयार गरेको छ ।

गाउँ सभाका सदस्यहरू,

उपस्थित महानुभावहरू

अपिहिमाल गाउँपालिकाले विभिन्न चुनौतीका बीचबाट चालु आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा हासिल गरेका प्रमुख कार्य तथा मुख्य उपलब्धीहरू प्रस्तुत गर्दछु ।

आर्थिक बिकास तर्फ

कृषि तथा पशुपालन

५. कृषकहरूलाई राजुमा, आलुको वीउ, ओखर र स्याउका विरुवाहरू वितरण गरिएको छ । नगदे बाली तथा तरकारी खेतीलाई प्रोत्साहन गर्न कृषकहरूलाई प्लास्टिकको पोलिहाउस वितरण गरिएको छ । स्याउ तथा ओखरको नयाँ पकेट क्षेत्रको स्थापना गरिएको छ । वडा नं. ४ मा आलु पकेट विकास कार्यक्रम संचालन गरिको छ । गाउँपालिका सबै वडाहरूमा खायान आलु उत्पादन कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । कृषकहरूले उत्पादन गरेका कृषिजन्य वस्तुहरूको बजारीकरणका लागि कृषि व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लि संग सम्झौता गरिएको छ । साथै अपिहिमाल गाउँपालिकाको खण्डेश्वरीमा स्थानीय वस्तुहरू खरिद तथा विक्रिको लागि कोशेली घर संचालनमा ल्याइएको छ ।

६. रैथाने वालीहरूको संरक्षण गरि स्थानीय बाँसिन्दाहरूको जीविकोपार्जनमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले रैथाने वालीहरू चिनु काकनु कोदो जौ फापर लगायतका वाली संरक्षण तथा विस्तार गरिएको छ । अर्ग्यानिक अपिहिमाल कार्यक्रमलाई प्रभावकारीरूपमा लागु गरि आवश्यक कामहरू अधिवढाइएको छ । किसानहरूलाई आवश्यक कृषि उपकरणहरू वितरण गरिएको छ । किसान सुचिकरण कार्य यसै आर्थिक बर्षमा सम्पन्न गरिने छ ।

७. भेडा बाखापालन गरिरहेका कृषकहरूलाई नश्ल सुधार गर्न उन्नत जातका थुमा तथा बोका वितरण गरिएकोछ । सबै वडाहरूमा १/१ दिने निःशुल्क कृषि तथा पशु स्वास्थ्य शिविर संचलन गरिएकोछ । खोर सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत कृषकहरूलाई आवश्यक निर्माण सामग्री वितरण गरिएकोछ । भेडाको ऊनबाट कपडा बनाउनको लागि ऊन प्रशोधन मेसिन तथा उपकरण वितरण गरिएकोछ । यसले ऊनबाट कपडा बनाउने कार्यमा छिटो छरितो हुनेछ ।

पर्यटन

८. अपिहिमाल लगायत पर्यटकीय क्षेत्रहरूको प्रचार प्रसारको लागि अपिहिमाल वेश क्याम्प भ्रमण सप्ताह कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । यस भ्रमण सप्ताहले यस क्षेत्रको पर्यटन पर्वद्धनमा महत्वपूर्ण सहयोग पुगेको छ । अपिहिमालको पर्यटन पर्वद्धनमा सहयोग पुग्ने उद्देश्यले पदमार्ग सहितको पर्यटकीय नक्साको कार्य सुरु भएको छ । पर्यटक पदमार्ग मकरीगाडमा फोहर व्यवस्थापनको लागि डम्पिङ साईट निर्माण सम्पन्न भएकोछ । मकरीगाड बजार क्षेत्रमा पर्यटकीय सूचना केन्द्र निर्माण तयारी गरिएकोछ । वडा नं. १ को धौलीओडारमा पर्यटक आवास गृह निर्माण सम्पन्न भएकोछ ।

९. यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका पर्यटकीयस्थलहरूको भ्रमण गर्न आउने पर्यटकहरूका लागि बस्नका लागि उपयुक्त बास व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकास्तरमा होमस्टे तालिम सम्पन्न भई होमस्टेहरू संचालनमा आएका छन् । पर्यटकहरूलाई पर्यटकीयस्थलको बारेमा जानकारी दिन पर्यटकीयस्थल सम्म पुऱ्याउन ३० जनालाई पर्यटक पथ प्रदर्शक टुरिष्ट गाईड तालिम दिई अनुमती पत्र समेत दिईएकोछ ।

१०. धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्र पुनर्निर्माण अन्तर्गत वडा नं. १, २, ३, ४ ५ र ६ का लुम्बा धल्देउ मन्दिर, महादेव मन्दिर, लटिनाथ मन्दिर, साकार मन्दिर, थापाना मन्दिर, राडचिम मन्दिर लगायत धार्मिक तिर्थस्थलहरूको निर्माण सम्पन्न गरिएकोछ । प्राचिन स्याउजे मन्दिर पुनर्निर्माण कार्यको सुरुवात गरिएकोछ । अपिहिमाल जाने नयाँ ट्रेकिङरुट निर्माण अन्तर्गत थुम्ति, भकावन, लुम्बा, खायाकोट पदमार्ग निर्माण सुरुवात गरिएकोछ ।

११. पाटु-घुसा, सिति-सायाकोट पदमार्ग १० कि.मि. पदमार्ग, खायाकोट-सिमार-धौलीओडार पदमार्ग २० कि.मि. निर्माणाधिन रहेकोछ । पर्यटक पदमार्गमा संकेत चिन्ह राख्ने कार्य सम्पन्न

भएकोछ । पाँच हजार मिटर भन्दा माथिका हिमालहरूको उचाई र वेश क्याम्प पहिचान तथा नामांकरण कार्यको सुरुवात भएकोछ ।

उद्यमशीलता प्रवर्द्धन तथा युवा श्रम तथा रोजगारी

१२. व्यवसाय गर्न चाहने गाउँपालिकाबासिलाई सरल तथा सहूलियत कर्जाको व्यवस्था मिलाइएको छ । गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम कार्यक्रम अन्तरगत सबै वडामा तालिम, प्रविधि हस्तान्तरण गरी उद्यमशीलतालाई प्रोत्साहन गरिएको छ ।

१३. गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम कार्यक्रम अन्तरगत वडा नं. ३ र ४ मा ८ वटा समूह गठन गरी उक्त समूहका ७५ जनालाई क्षमता वृद्धि तालिम दिइएको छ । वडा नं. ३ र ४ का विभिन्न वस्तीहरूका १५ जनालाई ९० दिने सिलाईकटाई सम्बन्धी सीप विकास तालिम दिइएको छ । त्यस्तै वडा नं. ३ र ४ का १७ जनालाई ४५ दिने ऊनबाट पाखा बुनाई सीप विकास तालिम र १ जनालाई ३ महिने व्युटिपार्लरको तालिम दिइएको छ । वडा नं. ३ का थुम्ती, सम्भाड, धामी गाउँ र राता भिटाका ९ जनालाई ७ दिने जौबाट विस्कुट उत्पादन सीप विकास तालिम दिइएको छ । वडा नं. ३ र ४ का १२ जनालाई ४५ दिने होजियारी सम्बन्धी तालिम दिएको छ । वडा नं. ३ का ९ जनालाई ७ दिने च्याउ उत्पादन सम्बन्धी तालिम दिएको छ । वडा नं. ४ का १३ जनालाई ७ दिने टामाटरको सस तथा पुलमको जाम बनाउने तालिम दिइएको छ । वडा नं. ५ का १५ जना पुराना उद्यमीहरूलाई ५ दिने व्यवसाय शुरु तथा विस्तार गर्ने सम्बन्धी तालिम दिइएको छ । वडा नं. ५ र ६ का १५ जना पुराना उद्यमीहरूलाई सिलाई कटाई सम्बन्धी सीप विकास तालिम दिएको छ । वडा नं. ६ का १५ जना पुराना उद्यमीहरूलाई अल्लोको कोटपाखा बनाउने सम्बन्धी सीप विकास तालिम दिइएको छ ।

१४. वडा नं. ३ को थुम्तीमा साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना गरिएको छ । वडा नं. २, ३, ४, ५ र ६ का १२० जना लघु उद्यमीहरूलाई सामूहिक तथा व्यक्तिगत रूपमा प्रविधि हस्तान्तरण गरिएको छ ।

१५. प्रधानमन्त्री यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम तथा अध्यक्ष स्वरोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत सबै वडाहरूमा विभिन्न विकास निर्माणका कामहरू सम्पन्न भएका छन् ।

सामाजिक विकास तर्फ

शिक्षा यूवा तथा खेलकूद

१६. विद्यालयहरूको शैक्षिक तथ्यांक व्यवस्थित गर्नका लागि गाउँपालिका भित्र संचालनमा रहेका सबै विद्यालयका प्रधानध्यापकहरूलाई २ दिने एकिकृत शैक्षिक व्यवस्थापन प्रणाली (EMIS) सम्बन्धी तालिम दिइएकोछ । राहत दरवन्दी र स्वयंम सेवक शिक्षकका रूपमा कार्यरत २४ शिक्षकहरूलाई शिक्षकको पेशागत विकास सम्बन्धी ५ दिने तालिम दिएको छ । सबै विद्यालयका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र शिक्षक अभिभावक संघका ३५ जनालाई क्षमता विकास सम्बन्धी

२ दिने तालिम दिइएको छ । त्यस्तै प्रारम्भिक बालविकास तथा शिशु कक्षाका २४ जना सजहकर्तालाई २ दिने क्षमता विकास तालिम दिइएकोछ । साथै शिक्षक दरबन्दी मिलानको काम समेत सम्पन्न भएको छ ।

१७. गाउँपालिकाको शैक्षिक गतिविधिलाई नियमित तथा एकरूपता गर्न शैक्षिक भित्तिपात्रो निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिएकोछ । वडास्तरीय बाल प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम संचालन गरिएकोछ । महिनावारी हुने छात्राहरूका लागि निःशुल्क सेनेटरी प्याडको व्यवस्था गरिएकोछ । गाउँपालिका भित्र रहेका अल्पसंख्यक छात्रछात्राहरूलाई वार्षिक रु. १००० हजार छात्रवृत्ती दिने व्यवस्था मिलाईएको । विद्यार्थी भर्ना अभियान कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिएकोछ । गाउँपालिका भित्रका श्री खण्डेश्वरी माध्यमिक विद्यालय, क्षेत्री, श्री तामाखानी भगवती आधारभूत विद्यालय चौबिसन, श्री सरस्वती आधारभूत विद्यालय मरखोला र शुर्मा भवानी आधारभूत विद्यालय थुम्तीमा आहा नमूना कक्षा संचालन गरि पठन पाठनको व्यवस्था गरिएकोछ । त्यस्तै पाठयोजना तथा विद्यार्थी कार्यपुस्तिका निर्माण गरी कक्षा १ देखि ३ र बालविकासका विद्यार्थीहरूलाई वितरण गरिएको ।

१८. राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत श्री खण्डेश्वरी माध्यमिक विद्यालय क्षेत्रीमा ४ कोठे भवन, श्री हिमालय आधारभूत विद्यालय पाथामा २ कोठे भवन, अपिनम्पा आधारभूत विद्यालय पाटुको भवन, चौलानी आधारभूत विद्यालयको २ कोठे भवन, श्री महादेव माध्यमिक विद्यालय घुसाको भवन र वडा नं. ६ को श्री गौरीशंकर आधारभूत विद्यालय मज्जेमा ६ कोठे विद्यालय भवन निर्माण गरिएकोछ ।

१९. राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत श्री छिपुलकेदार माध्यमिक विद्यालय धकं र श्री शुर्मा भवानी आधारभूत विद्यालय थुम्तीमा आई.सि.टी. ल्याव, श्री भवानी माध्यमिक विद्यालय सौगन्नामा विज्ञान प्रयोगशालाको निर्माण गरिएकोछ ।

२०. श्री सरस्वती आधारभूत विद्यालय मरखोलामा र खण्डेश्वरी मावीमा पौष्टिक आहार भान्साघर र फर्निचर निर्माण, श्री महादेव आधारभूत विद्यालय काटै, श्री तामाखानी भगवती आधारभूत विद्यालय चौबिसन, श्री सिद्धनाथ आधारभूत विद्यालय घाजिरमा फर्निचर निर्माण तथा विद्यालय मर्मत र श्री भवानी माध्यमिक विद्यालय सौगन्नामा फिल्ड निर्माण तथा कक्षाकोठामा कार्पेटको व्यवस्थापन गरिएकोछ ।

२१. श्री सुर्मा भवानी आ.वि. थुम्तीमा विद्यालय भवन निर्माण, बहुउपयोगी खेलमैदान निर्माण तथा घेरपर्खाल निर्माण तथा तामाखानी भवानी आ.वि. चौबिसन खण्डेश्वरी मा.वि. सरस्वती आ.वि. मरखोला र सुर्मा भवानी आ.वि. थुम्तीमा नमुनाको रूपमा डिजिटल कक्षाको सुरुवात गरी डिजिटल माध्यमबाट पठनपाठन गरिएको छ ।

जनस्वास्थ्य तथा आयुर्वेद

२२. स्वास्थ्य चौकीहरूमा संचालित ल्यावहरूलाई थप विस्तार र गुणस्तरीय बनाउन आवश्यक सामग्रीको व्यवस्थापन गरिएको छ । पालिकास्तरमा कोल्ड चैन सव सेन्टर विस्तारको लागि ILR Refrigerator व्यवस्थापन गरिएको छ । नियमित खोप सुदृढिकरण, पूर्ण खोप सुनिश्चितता र दीगोपनाको लागि सुक्ष्मयोजना अध्यावधिक तथा सरसफाई प्रवर्धन सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको छ । दीर्घरोगी, जेष्ठ नागरिक तथा अपांगहरूको लागि घरदैलो स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । विद्यालय तथा आमा समूहमा मासिक रूपमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।

२३. दीर्घरोगी तथा आर्थिक रूपमा विपन्नहरूलाई स्वास्थ्य उपचारमा रोगको जटिलता अनुसार आर्थिक सहयोग गरिएको छ । आखा, नाक, कान, घाटी तथा मुख स्वास्थ्य सम्बन्धी विद्यालय शिक्षक, महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका र स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन गरिएको ।

२४. जेष्ठ नागरिकहरूलाई घरदैलोमै आयुर्वेदिक औषधी तथा शक्तिवर्द्धक पेस्टहरू वितरण गरिएको छ । साथै योग शिविर संचालन गरिएको छ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

२५. अपिहिमाल गाउँपालिकाको प्रत्येक घरधुरीमा एक घर एक धारा नीति अन्तर्गत चालु आर्थिक वर्ष सम्म ९६ प्रतिशत घरधुरीमा स्वच्छ खानेपानीको सुविधा पुगेको छ । नयाँ आर्थिक वर्षमा सबै घरधुरीमा स्वच्छ खानेपानी पुगाउने लक्ष्य रहेको छ । यसै आर्थिक वर्षमा थुम्ती खानेपानी आयोजना, गैरी चौबिसन खानेपानी आयोजना, मकरीगाड बजार खानेपानी आयोजना र पारी देउली खानेपानी आयोजना सम्पन्न भएको छ । साथै अन्य खानेपानी आयोजनाको दिगोपनाको लागि समितिका साधार सभा तथा मर्मत संभारको काम समेत भएको छ । घरवारी व्यवस्थापन लगाएतका सरसफाई सम्बन्धी काम समेत निरन्तर भइरहेको जानकारी गर्दछु ।

वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

२६. यसै आर्थिक वर्ष देखी अपिहिमाल गाउँपालिका भित्र रहेका संरक्षण सामुदायिक वनहरूलाई पालिकामा सूचिकृत गर्ने कार्य भएको छ । सामुदायिक वनहरूको वार्षिक आम्दानीको १० प्रतिशत राजस्व पालिकामा बुझाउने कार्य सुरु गरिएको छ । साथै यस आर्थिक वर्षमा दर्ता नविकरण समाप्त भएका सामुदायिक वनहरूको दर्ता नविकरणको लागि गाउँपालिकाबाट आर्थिक सहयोग उपलब्ध गरिएको छ ।

२७. वडा नं. १, २, ३, ४, ५ र ६ को भट्टार रातापानी वृक्षारोपण, कालापहरा वृक्षारोपण, तल्ला झुस्कु रैथाने धारा निर्माण, पानीमूल संरक्षण तथा घट्ट, मरखोला सुधारिएको घट्ट, रिगुर सुधारिएको घट्ट निर्माण, धंकं सुधारिएको घट्ट निर्माण र चौकिबगर सिंचाई निर्माण गरिएको छ । साथै वडा नम्बर ३ मा सुधारिएको घट्ट र चक्रीहरू वितरण गरिएको छ ।

२८. गाउँपालिका सबै वडाहरूमा विपद पूर्व तयारीका लागि राहत उद्धार सामग्रीहरूको वितरण गरिएको छ । विपदजन्य घटनाबाट क्षति भएका सबै वडाका २७ वटा योजनाको निर्माण तथा मर्मत संभार गरिएको छ । अविरल वर्षाका कारण क्षति भएका वडा नं. ३ र ६ मा क्षति भएका १० वटा काठेपुलहरूको निर्माण कार्य गरिएको छ । पहिरो, हावाहुरी र आगलागी लगायतका घटनाबाट पीडित ३४ जना लाभग्राहीहरूलाई नगद तथा वस्तुगत राहत उपलब्ध गराइएको छ ।

पूर्वाधार बिकास तर्फ

२९. वडा नं. ४, ५, र ६ का वडा कार्यालयहरूको आफ्नै भवन निर्माण सम्पन्न भई सेवा प्रवाह भईरहेको छ । वडा नं. १, ३ र ५ का गुरुसाड पाईप ढलनिकास, आरुखोड ढलनिकास, काल्जौबोया ढलनिकास, घाजिर पिसिसि बाटो सहित ढलनिकास, पारी लुम्थि ढल निकास, विशौनाचौर, कोर्थी र रंघाडीमा ढलनिकास निर्माण सम्पन्न भएकोछ ।

३०. वडा नं. १, २, ३, ४, ५ र ६ का घुसा स्वास्थ्य चौकी पछाडिको बाटो, दैभात पिसिसि बाटो, घुसा घट्टेखोला पुल, घुसा स्वास्थ्य चौकी देखि लिथिसम्म घोरेटो बाटो, झुस्कु पिसिसि बाटो, धामीगाउँ कल्भर्ट निर्माण, भौ-भौ खोला काठेपुल, तल्लो अमडे खोला आरसिसि पुल, राउला घोरेटो बाटो, लम्थेङ्ग गाउँ घोरेटो बाटो, सेली खडन्ची घोरेटो बाटो, मल्लो पाडचिम्फु देखि खडियान घोरेटोबाटो, फुटेपइरा देखि सल्याड झोलुङ्गे पुलसम्म घोरेटो बाटो, तिम्ला देखि सौगन्नासम्म रेलिड बाटो र पारी तिम्ला घोरेटोबाटो निर्माण सम्पन्न भएकोछ ।

३१. वडा नं. २, ३, ४, ५ र ६ को छविस खेल मैदान, कसौती कुवा संरक्षण, पाथा स्वास्थ्य चौकी घेर पर्खाल, खात्ती सामुदायिक बन घेरपर्खाल, चौबिसन स्याउ बगैचा घेर पर्खाल, नौपाटा प्रतिक्षालय र फिल्ड निर्माण, वडा कार्यालय फिल्ड सिडि पिसिसि निर्माण भएकोछ ।

३२. अपिहिमाल गाउँपालिकाको विशेष तथा समपुरक आयोजनाहरू खात्ती ढलनिकास, मकरीकोट खात्ती पदमार्ग तथा चौबिसन ग्रामिण औद्योगिक ग्राम ठेक्का संज्ञौता भै निर्माण सम्पन्नको प्रकृत्यामा रहेको छ ।

संस्थागत बिकास सेवा प्रवाह र सुशासन

३३. अपिहिमाल गाउँपालिकाको प्रशासनिक क्षेत्रको सुधारको लागि गाउँपालिकाको दरबन्दी संरचना संगठनिक तथा व्यवस्थापन सर्वे सम्बन्धी कार्य अगाडि बढेको छ । पालिकाको संस्थागत बिकासको लागि कर्मचारीलाई विभिन्न तालिम तथा नियमित बैठक र कार्यालय अनुगमनको व्यवस्था गरिएको छ ।

अब म आगामी आर्थिक वर्षमा अबलम्बन गरिने क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दछु :

आर्थिक बिकास तर्फ

(क) **कृषि तथा पशुपन्छी बिकास:**

३४. आधुनिक र व्यावसायिक कृषि प्रणालीको माध्यमद्वारा कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी स्थानीय समुदायहरूको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा विशेष जोड दिईने छ । किसान सुचिकरण गरी किसान परिचयपत्र वितरण गरिने छ ।
३५. सरकारी निकायहरू, दातृ निकायहरू एवं गैरसरकारी संघसंस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा "एक गाउँ, एक उत्पादन" कार्यक्रम कृषि क्रान्तिको रूपमा संचालन गरिने छ । यस अन्तरगत व्यवसायिक फलफुल खेति, तरकारी खेति, मसला खेती, राजुमा खेती, भेडा, च्याङ्गा तथा बाखापालन, कुखुरापालन, मौरीपालन लगायत अन्य कृषि तथा पशुजन्य व्यवसायका लागि पकेट क्षेत्रको रूपमा कार्यान्वयन र विकास गर्न विशेष जोड दिईनेछ, साथै यस्ता क्रियाकलापमा युवा जनशक्तिलाई आवद्ध गराई रोजगारी सृजनाका साथै उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न जोड दिईनेछ । आधुनिकीकरण र प्राविधिकीकरणको अभियान संचालन गरी माटो अनुकूल प्रविधिको खोज अनुसन्धान र प्रयोगलाई जोड दिईनेछ ।
३६. कृषि क्षेत्रमा युवा आकर्षण वृद्धि गर्न "कृषक सँग अध्यक्ष" कार्यक्रम संचालन गर्दै कृषक पाठशाला तथा सिकाइ केन्द्र स्थापना र कृषि प्रदर्शनी स्थल निर्माण गरिने छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी क्षेत्र संग सहकार्य गरी युवा स्वरोजगार कोष र गाउँपालिको संयुक्त लगानीमा न्यून व्याजदरमा रु २०००००।- (दुई लाख) सम्म व्यवसायिक ऋण उपलब्ध गरी कृषिमा लगानी गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।
३७. "अध्यक्ष नमूना कृषक कार्यक्रम" संचालनमा ल्याईनेछ, यस अन्तर्गत समुदायको पोषण तथा जीविकोपार्जनको अवस्थामा सुधार ल्याउन प्रत्येक घरघरमा घरवारी र सम्भाव्यताको आधारमा कृषि उत्पादन पकेटक्षेत्रहरू विस्तार गरिनेछ । "अग्र्यािनिक अपिहिमाल" कार्यक्रम संचालन गरी कृषि र पशुपालन क्षेत्रमा अपिहिमाल ब्राण्ड स्थापना गरिनेछ ।
३८. कृषकहरूलाई आवश्यक बोटविरुवा सहजरूपमा आपूर्ति गर्नका लागि उन्नत स्तरको बहुउद्देश्यीय नर्सरी स्थापना गरिनेछ । स्याउ र ओखरको हाइटेक नर्सरी स्थापना गरिनेछ । अल्लो तथा भाङ्गो खेतीलाई प्रवर्धन तथा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
३९. स्थानीय स्तरमा मल, वीउ, औषधि, उपकरण आदि विक्रि केन्द्र संचालन गर्ने कार्यमा सहकारी, समूह तथा फर्महरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । वीउ स्रोत केन्द्र तथा वीउ बैंक स्थापना गरिनेछ । विउ उत्पादन, वजारीकरणका साथै कृषि सामग्रीको सहज आपूर्तिको लागि कृषि उपज संकलन तथा भण्डारणको लागि कोल्डस्टोर निर्माण, राष्ट्रिक स्टोर निर्माण, एग्रोभेट केन्द्र संचालन गर्ने कार्य गरिनेछ । सो प्रयोजनको लागि निजी क्षेत्र तथा सहकारीहरूलाई प्राथमिकताका साथ परिचालन गर्ने नीति लिईनेछ ।
४०. गाउँपालिका अन्तरगत कृषि अनुसन्धान तथा विकासका लागि माटो परीक्षण, प्रविधि हस्तान्तरण लगायत सहूलियत दरमा कृषियन्त्र, मल, विउ, औषधी आदिको व्यवस्था मिलाउन आवश्यक

पहल गरिनेछ । प्राङ्गारिक मल उत्पादनमा जोड दिई भकारो सुधार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । जमिन बैक स्थापना गरी बाँझो जमिन, सार्वजनिक जमिन, निजी जमिनको लगत संकलन गरी कृषि तथा पशुजन्य व्यवसाय गर्दा व्यक्ति, समूह तथा संघसंस्थालाई लिजमा दिई उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरिनेछ ।

४१. अगुवा कृषकहरू लगायत युवा जनशक्तिलाई व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी क्रियाकलापहरूमा आवद्ध गराई रोजगारी श्रृजना गर्नुका साथै आयआर्जन वृद्धि गर्न विशेष अनुदान, सहूलियत कर्जा, प्रविधि एवं तालिमको व्यवस्था मिलाउन आवश्यक पहल गरिनेछ । कृषकहरूको हौसला अभिवृद्धि गर्न कृषि प्रदर्शनी मेलाको आयोजना गरिनेछ । कृषि तथा पशु स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ । भेडा तथा बाखा स्रोत केन्द्र स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

४२. गाउँपालिकालाई मासुमा आत्मनिर्भर बनाई आयात प्रतिस्थापन गर्न वडाहरूमा भेडा, च्याङ्गा, बाखा तथा कुखुरापालन कार्यक्रम संचालन गरी बजारीकरणको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ । भेडा तथा बाखा पालन गर्ने किसानहरूलाई उत्पादन तथा विक्रिमा प्रोत्साहन स्वरुप अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । पशु नश्ल सुधार गर्न कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । प्रदेश सरकार संगको सहकार्यमा च्याङ्गा पालन विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

(ख) उद्योग तथा वाणिज्य :

४३. अपिहिमाल गाउँपालिकालाई लगानीको उचित गन्तव्य बनाउन कर छुट, दर्तामा सहूलियत लगायतका लगानीमैत्री नीति अख्तियार गरिनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र वनजन्य, कृषिजन्य, पशुजन्य, मासुजन्य र दुग्धजन्य लगायतका स्थानीय उत्पादनमा आधारित उद्योग स्थापनाका लागि लगानीकर्ताहरूलाई विशेष प्याकेज मार्फत आकर्षित गरिनेछ ।

४४. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र उपलब्ध स्रोत साधनहरूको अध्ययन, अनुसन्धान तथा नियमन गर्दै निजी लगानीमा उद्योग व्यवसाय सञ्चालन तथा लगानीमैत्री वतावरण सृजना गरी स्थानीयस्तरमा रोजगारीका अवसर श्रृजना गर्न विशेष पहल गरिनेछ । महिलाको नाममा दर्ता तथा संचालित उद्योगलाई अनुदानको व्यवस्था गरी प्रोत्साहन गरिनेछ ।

४५. स्थानीय स्रोत साधन तथा कच्चा पदार्थमा आधारित विभिन्न साना तथा मझौला किसिमका कृषि तथा पशुजन्य उद्योगहरू (जस्तै : अचार/जुश/जाम/शस्/चिप्स/नमकिन उद्योग, मसला उद्योग, डेरी उद्योग, बिस्कुट तथा वेकरी उद्योग, मिठाई, सावुन, अगरवत्ती, आरन, मूर्ति निर्माण, सिलाईकटाई आदि) जस्ता उद्योगधन्दाहरू सामुहिक तथा व्यक्तिगत रूपमा संचालन गर्न विशेष प्रोत्साहित गरिनेछ, त्यस्ता उद्योग संचालनका लागि सशर्त अनुदान तथा सहूलियत कर्जाको व्यवस्था मिलाईने छ । त्यसैगरी वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरू (जस्तै: जडिवुटी संकलन तथा प्रशोधन उद्योग, स:मिल, फर्निचर तथा काष्ठ उद्योग, पानी प्रशोधन उद्योग आदि) सञ्चालनका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

४६. ऊन प्रशोधन उद्योग, भाङ्गोका कपडा उद्योग, अल्लो प्रशोधन उद्योगको सञ्चालन गर्ने व्यक्ति, समूह तथा संघसंस्थाहरुलाई प्रोत्साहन गरी धागो तथा कपडा उत्पादनमा बृद्धि गरिनेछ । ऊन, भाङ्गो तथा अल्लोका कपडा उत्पादन गरी “मेड ईन अपि” लोगो सहितको ब्राण्ड स्थापित गरिने छ ।

४७. दलित समुदायले संचालन गर्दै आएका परम्परागत पेशा, व्यवसायलाई संरक्षण सम्बर्द्धन र आधुनिकीकरण गर्न अनुदानमा आधारित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

४८. स्थानीय वस्तुहरुको उत्पादन, आपूर्ति र निकासीका लागि खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेडसँग व्यापार संझौता गरी उचित बजारिकरणको व्यवस्था मिलाइने छ । जडीबुटी प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गरिनेछ । स्थानीय स्तरमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरुको प्रवर्द्धनको लागि निजी क्षेत्रसँगको समन्वयमा औद्योगिक मेला, प्रदर्शनी तथा अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

४९. यस गाउँपालिकाको वडा नं. ४ मा निर्माणाधिन ग्रामिण औद्योगिक ग्रामलाई व्यवस्थित बनाई संचालनमा ल्याइनेछ ।

गाउँ सभाका सदस्यहरू

(ग) पर्यटन तथा पर्यटकीय स्थल व्यवस्थापन:

५०. अनुपम प्राकृतिक सौन्दर्य र सांस्कृतिक विविधता लगायत पर्यटकीय सम्भावनाको उपयोग गरी गाउँपालिकालाई पाँच वर्ष भित्र सुदूरपश्चिमको आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्ने नीति लिईनेछ । अपिहिमाल गाउँपालिकाको कृषि तथा पर्यटन क्षेत्रको दीर्घकालिन विकासको लागि कृषि तथा पर्यटन गरुयोजना निर्माण गरिने छ । पर्यटन क्षेत्रको दीर्घकालिन तथा आवधिक योजना निर्माण गरी अपिहिमाल गाउँपालिकालाई देशकै उत्कृष्ट पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा निर्माण गरिनेछ । पर्यटनको प्रवर्धन गर्न निजी क्षेत्रको लगानीलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ । मकरीगाडमा पर्यटकीय सूचना केन्द्र स्थापना गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्दै प्रविधिमैत्री बनाईने छ ।

५१. अपिहिमाल गाउँपालिकाको उत्कृष्ट पर्यटकीय ठाउँहरुको पहिचान गरी डिजिटल पर्यटकीय रुट निर्माण गरी पर्यटन पूर्वाधार निर्माणमा संघीय, प्रदेश र गाउँपालिका सरकारको साझेदारीमा जोड दिइनेछ । क्षेत्री घाजिरलाई धार्मिक पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।

५२. पर्यटकीय रुटहरुमा अवस्थित ग्रामिण वस्तीहरुलाई हेरिटेज होमस्टेको रूपमा विकास गरी परम्परागत शैलीका घर निर्माणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । पर्यटकीय सेवा प्रवर्द्धनका लागि पाहुना स्वागत सामुदायिक भवन निर्माण गरी संचालनमा ल्याईनेछ ।

५३. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका पर्यटकीय स्थलहरुको भ्रमण गर्ने पर्यटकहरुको सहजताको लागि स्थानीय यूवाहरुलाई पथ प्रदर्शक (Tourist Guide) को तालिम संचालन गर्न संघ तथा प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।

५४. सम्भाव्य देखिएका गाउँपालिका भित्रका ऐतिहासिक, प्राचिन, धार्मिक, पर्यटकीय स्थल एवं संस्कृतिको अभिलेखिकरण, पूर्वाधार निर्माण, संरक्षण र प्रचार प्रसार गरिनेछ । साहसिक पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्न हनिहन्टिङ, अपिसेतु निर्माणलाई प्राथमिकता दिई बन्जिजम्पिङक लगायतका खेलको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

५५. अगामी आर्थिक वर्षलाई अपिहिमाल भ्रमण वर्षको रूपमा मनाइनेछ । प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा वेश क्याम्प सम्मको पदमार्ग निर्माण गरिने छ । अगामी आवमा पर्यटकीय नक्सा तयार गरि प्रकाशित समेत गरिने छ । साथै खान्डाँडा भ्यु पोइन्ट, तामाखानी भ्यु पोइन्ट लगायत नयाँ पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा पहिचान र विकास गरिने छ ।

५६. चमेलिया नदिको मुहान संरक्षण तथा नदि किनारका चमेलिया नदि सभ्यता संग जोडिएको गाउँपालिकाहरु संग आवश्यक सहकार्य गरी "चमेलिया नदि स्वच्छता अभियान" संचालन गरिने छ । अपि वेश क्याम्प लगायत पर्यटकीय गन्तव्यहरुमा वातावरण मैत्री स्वच्छता तथा सरसफाइ अभियान संचालन गरिने छ । पर्यटकीय गन्तव्यहरुमा प्लास्टिक निषेध गरिने छ ।

(घ) सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन:

५७. सहकारीलाई उत्पादनमूलक बनाई सहकारीको माध्यमबाट यूवा स्वरोजगार कार्यक्रमको माध्यमबाट आर्थिक विकासको प्रमुख साझेदारका रूपमा विकसित गर्ने नीति लिइनेछ । सहकारीहरुको विकास, विस्तार र नियमन तथा सहकारीबाट पूँजी निर्माण गरी रोजगारी श्रृजना गर्न सक्ने नीति लिइनेछ ।

५८. गाउँपालिका अन्तर्गत गठन तथा दर्ता भएका सहकारी संस्थाहरुलाई नियमन गरी संस्थागत विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्दै लगिनेछ । सहकारी संस्थाहरुलाई व्यवस्थित र बलियो बनाउन संख्यात्मक रूपमा मात्रै धेरै देखिने सहकारी संस्थाहरुलाई समयोजन (मर्ज) गर्न पहल गरिनेछ ।

५९. दैनिक उपभोग्य वस्तु, कृषि, वन, मह उत्पादन, पशुजन्य पदार्थ, वितरण र विक्री गर्ने सहकारीहरुलाई अनुदानको व्यवस्था गरी गाउँपालिकाको प्रमुख वस्तीहरुमा सुपथ मुल्यका सहकारी पसलहरु संचालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

(ङ) वित्तीय व्यवस्थापन:

६०. बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रमा गाउँपालिकावासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्न "हरेक गाउँपालिकावासीका बैंकमा खाता: समृद्ध गाउँपालिका निर्माणमा हाम्रो सहभागिता" कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

६१. बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई उत्पादन वर्षको रूपमा लिई कृषि र उत्पादन क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । माछापुच्छ्रे बैंकसँग सहकार्य गरी वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम मार्फत ग्रामिण क्षेत्रमा वित्तीय साक्षरता अनुशिक्षण गरिनेछ ।

(च) भूमि व्यवस्थापन तथा प्रयोग:

६२. गाउँपालिकाको कार्यालयले भोगचलन गर्दै आएको सार्वजनिक तथा निजी जग्गा नियमानुसार गाउँपालिका कार्यालयको नाममा स्वामित्व कायम गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गत बाँझो अवस्थामा रहेका जग्गाको तथ्यांक संकलन गर्दै त्यस्ता जग्गालाई आवादी गरी उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।

६३. सामुदायिक संघ, संस्था, विद्यालय, बजार क्षेत्र, मठ मन्दिर, चौतारो आदिले भोगचलन गरेको जग्गाहरू छुट्याई नियमानुसार सम्बन्धित संघ संस्थाको नाममा स्वामित्व कायम गर्न सम्बन्धित निकायमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।

६४. गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका भूमिहीन तथा सुकुम्बासीहरूको पहिचान तथा तथ्यांक अद्यावधिक गरी उनीहरूलाई जग्गा उपलब्ध गरिने छ । अव्यवस्थित बसोबासीहरूको जग्गा नाप जाँच गरि जग्गा धनी लालपुर्जा दिनको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

सामाजिक विकास तर्फ

(क) शिक्षा, युवा तथा खेलकूद विकास:

६५. शिक्षालाई बैज्ञानिक, प्राविधिक, व्यवसायिक, सीपमूलक, रोजगारमूलक एवं जनमुखी बनाउदै सक्षम, प्रतिस्पर्धी, नैतिक एवं राष्ट्रिय हित प्रति समर्पित जनशक्ति तयार गर्ने नीति लिइनेछ । आँहा नमुना डिजिटल कक्षा कार्यक्रमलाई निरन्तररूपमा माथिल्लो कक्षाहरूमा बिस्तार गरिनेछ ।

६६. गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका विद्यालयलाई बालमैत्री, अपांगमैत्री सहित दक्ष जनशक्ति, पूर्वाधारयुक्त विद्यालय, व्यवहारिक सीप विकास र शिक्षालाई गुणस्तरीय बनाउदै गाउँपालिका शिक्षा प्रोफाइल निर्माण गरिनेछ ।

६७. विद्यालयहरूको क्षमता अभिवृद्धि, गुणस्तरीय र अभिभावकहरूलाई थप जिम्मेवार बनाउन “हाम्रो विद्यालय हामी बनाउँछौं” कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । सो कार्यक्रम संचालनको लागि स्वयंसेवक शिक्षक, विद्यालय कर्मचारी तथा विद्यालय शैक्षिक सामग्री तथा विद्यालयको शैक्षिक प्रशासन सुधार लगायतको कार्यको लागि विद्यालयमा एकमुष्ट अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

६८. समुदायको अवस्था विश्लेषण गरी नेपाल सरकारको नीति अनुसार विद्यालय समायोजन कार्यक्रम बारे समुदायलाई अभिप्रेरित गर्दै उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।

६९. शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि प्रधानाध्यापक, शिक्षक तथा कर्मचारीहरूलाई आवश्यकता अनुसार तालिम गोष्ठी तथा अभिमुखिकरण कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । विद्यालयहरूमा रिक्त शिक्षकको पदपूर्ति गर्दा अनिवार्य शिक्षण अनुमतिपत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।

७०. गरिब, असाह्य जेहेन्दार तथा विकट वस्तीका विद्यार्थिहरूलाई छात्रावासको व्यवस्था मिलाईनेछ । स्थानीय अल्पसंख्यक विद्यार्थिहरूलाई दिइदै आएको छात्रवृत्ती कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ । कक्षा १२ सम्मको शिक्षा अनिवार्य गरिने नीति लिइनेछ । सामुदायिक विद्यालयहरूमा अध्ययन गरी MBBS पढन नाम निकालेका जेहेन्दार विद्यार्थिहरूलाई छात्रवृत्तीको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
७१. सबै विद्यालयहरूमा स्वच्छ र सफा खानेपानी एवं सरसफाईमा तारे प्रणाली लागू गरी ज्ञान सीप र धारणा विकास गरिनेछ ।
७२. संघीय सरकारको वि.सं. २०७६ देखि २०८५ सम्मलाई सार्वजनिक विद्यालय सवलीकरण दशकका रूपमा कार्यान्वयन गर्ने नीति अनुसार गाउँपालिका क्षेत्रका सबै विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधारका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७३. गाउँपालिका शिक्षा योजना निर्माण गरिनेछ र सोही बमोजिम शिक्षा सम्बन्धी योजना कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ । पूर्व विद्यार्थी समाज तथा शैक्षिक क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा विद्यालय सुधार योजना लागू गरिनेछ ।
७४. विद्यालयहरूको भौतिक अवस्था अध्ययन गरी आवश्यकतानुसार भवन, घेरबार, फर्निचर, शौचालय, खानेपानी, खेलमैदान, पुस्तकालय, प्रयोगशाला आदि निर्माण तथा सुधार कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । अगामी आर्थिक वर्ष २०८३।८४ भित्र सबै विद्यालयहरू भौतिक पूर्वाधारले सम्पन्न गरिने छ ।
७५. शिक्षकहरूको पेशागत मर्यादा र हकहित कायम गर्दै, गाउँपालिकामा विषयगत शिक्षक समिति तथा विषय विज्ञहरू रहेको रोष्टर निर्माण गरी आवश्यकतानुसार विद्यालयको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गरिनेछ । विद्यालय कर्मचारी, बालविकास शिक्षक, विद्यालय सहयोगी कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
७६. बाली विज्ञान कक्षालाई थप प्रभावकारी बनाई संचालन गरिनेछ । बाली विज्ञान अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई कृषिसंग जोड्ने नीति लिइनेछ । शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूलाई **सिक्दै, सिकाउँदै, पढ्दै कमाउँदै** कार्यक्रम संचालन गरी अनिवार्य श्रमसंग जोड्ने नीति लिइनेछ ।
७७. स्थानीय स्तरमा प्राविधिक तथा उच्च शिक्षा हासिल गर्ने अवसर श्रृजना गर्न खण्डेश्वरी माध्यमिक विद्यालयलाई बहु-प्राविधिक शिक्षालयको रूपमा विकास गर्न पहल गरिनेछ ।
७८. "सबैका लागि शिक्षा सधैका लागि शिक्षा" भन्ने नारालाई मूर्तरूप दिन विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
७९. प्रत्येक वडामा कम्तीमा पनि एक-एक वटा विद्यालय छनौट गरी नमूना विद्यालयको रूपमा विकास गर्न नमूना विद्यालय कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

८०. गाउँपालिकास्तरमा खेलमैदान र कार्यक्रमस्थलको निर्माण गरिनेछ । एक वडा एक खेलमैदानको नीति लिइनेछ । गाउँपालिकामा आवधिक रुपमा विभिन्न खालका खेलकूद प्रतियोगिताहरु आयोजना गरी उत्कृष्ट खेलाडीहरुलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गर्दै खेलाडीहरुको प्रतिभा विकास गर्ने नीति लिइनेछ । सम्तेली चौड खेल मैदानलाइ प्रदेश स्तरिय हाईअल्टिच्युट खेल मैदान निर्माणको लागि आवस्यक पहल गरिने छ ।

८१. समुदायस्तर देखि नै खेलकूदको विकास र विस्तार गरी शारीरिक र मानसिक रुपमा सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार गर्ने नीति लिईनेछ । राष्ट्रिय, अन्तराष्ट्रिय पदक प्राप्त गर्न सफल खेलाडीहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

८२. गाउँपालिकास्तरीय खेलकूद समिति गठन गरिनेछ र समिति मार्फत खेलकूद सम्बन्धी विविध गतिविधिहरु संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । गाउँपालिकास्तरीय राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगिता र अध्यक्ष कप भलिवल र अपिहिमाल अध्यक्ष प्रिमियर लिग क्रिकेट प्रतियोगिता व्यवस्थित र भव्यरुपमा आयोजना गरी सम्पन्न गरिनेछ ।

(ख) जनस्वास्थ्य तथा आयुर्वेद सेवा:

८३. नेपाल सरकारले निशुल्क गरेका सबै औषधी तथा स्वास्थ्य सेवाहरु अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरुबाट निःशुल्क र सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ । स्वास्थ्य चौकीहरुबाट प्रदान गरिने सेवालार्इ थप प्रभावकारी बनाई छिटो, छरितो गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।

८४. खण्डेश्वरी स्वास्थ्य चौकीमा संचालित अल्ट्रासाउण्ड तथा ल्याव सेवालार्इ थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाईनेछ । सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरुलाई स्तरोन्नती गरी स्वास्थ्य चौकीमा विकास गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

८५. आवधिक रुपमा स्थानीय स्तरमा विभिन्न रोग सम्बन्धी विशेषज्ञ चिकित्सक सहितको स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ । टेलीहेल्थ कार्यक्रम तथा टेली मेडिसिन कार्यक्रम संचालनलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

८६. गाउँपालिका अन्तरगत सबै वडामा संचालनमा रहेका स्वास्थ्य सेवा केन्द्र एवं बर्थिङ्ग सेन्टरहरुलाई थप व्यवस्थित र सुविधा सम्पन्न बनाउन विशेष जोड दिइनेछ। साथै आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य क्लिनिक तथा खोप केन्द्रहरु व्यवस्थापन गरी स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभ र भरपर्दो बनाउन विशेष जोड दिईनेछ ।

८७. समुदायस्तरमा स्वास्थ्य सेवामा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउदै आएका महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकाहरुको उत्प्रेरणा, हौसला र क्षमता अभिवृद्धिका लागि अभिमुखिकरण, तालिम लगायत पोशाक, मोबाईल, झोला, छाता आदि आवश्यक योजना तथा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

८८. दुई वर्ष मुनिका सबै बालबालिकाहरूलाई पूर्णखोपको सुनिश्चितता गरी गाउँपालिकालाई पूर्ण खोपयुक्त पालिका घोषणा गरिनेछ । अति विपन्न, अपांग, जेष्ठ नागरिक, एकल महिला/पुरुष तथा वेसहारा वर्गहरूका लागि निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ । “मेरो स्वास्थ्य मेरो जिम्मेवारी” कार्यक्रम मार्फत प्रत्येक वडाहरूमा योग शिविर संचालन गरी स्वच्छ आहार विहार, स्वच्छ जीवनशैली यापन गर्ने जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

८९. संघीय तथा प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी आकस्मिक गर्भवती वा सुत्केरीलाई तत्कालै उपचार गर्नुपर्ने देखिएमा हेलिकप्टर मार्फत उद्धार गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

९०. गाउँपालिका अन्तरगत रहेको आयुर्वेदिक औषधालयलाई चिकित्सक सहित स्तरोन्नति गर्न र गुणस्तरीय आयुर्वेदिक विधिबाट स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

९१. “घरघरमा अर्गानिक तरकारी: रोग व्याधि डाँडापारी” नारा अनुसार अर्गानिक खानपानलाई जोड दिई बहुक्षेत्रीय पोषण योजनालाई प्रभावकारी रूपमा लागू गरी पोषणयुक्त अपिहिमाल गाउँपालिका बनाइनेछ ।

९२. बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम “उपाध्यक्ष कोशेली कार्यक्रम” को रूपमा संचालन गरिनेछ । यस अन्तरगत सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम, पोषण चौतारी कार्यक्रम, घरघर करेसावारी, एकलमहिला- सबैभन्दा पहिला, पोषण मैत्री संस्था/टोल विकास जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

(ग) खानेपानी तथा सरसफाई:

९३. सबै जनतालाई आधारभूत स्तरको खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने तथा दिगो विकास लक्ष्य नं. ६ बमोजिम सन् २०३० भित्र कूल जनसंख्याको ५० प्रतिशतलाई स्वच्छ खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराउने लक्ष्य पूरा गर्न खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता क्षेत्रको योजना तर्जुमा, विद्यमान खानेपानी योजनाहरूको संचालन तथा मर्मत सम्भार व्यवस्थापन, हालसम्म सो सुविधा पुग्न नसकेको क्षेत्रको पहिचान गर्दै समतामूलक तथा सहभागितात्मक पद्धति अवलम्बन गरी समन्वयात्मक एवम् पारदर्शी प्रणाली अनुरूप सेवा प्रदान गर्न गाउँपालिका स्तरमा खानेपानीका योजना निर्माण तथा विद्यमान योजनाहरूको मर्मत सम्भारको व्यवस्था मिलाईने छ ।

९४. सबैको लागि शुद्ध र स्वच्छ खानेपानी व्यवस्थापन गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरूको समन्वय तथा साझेदारीमा पालिकावासीहरूलाई स्वच्छ र सफा पानीको आपूर्ति गर्न एक घर एक धाराको नीति अन्तर्गत आगामी आर्थिक वर्ष भित्र सबै घरधुरीहरूमा स्वच्छ खानेपानी सहित एक घर एक धारा कार्यक्रम सम्पन्न गरिने छ । साथै बालमैत्री धाराको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

९५. गाउँपालिकाको समग्र खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता क्षेत्रको अवस्था सुनिश्चितता विश्लेषण तथा योजना निर्माणका लागि N-WASH योजना निर्माण र आगामी ५ वर्षे रणनीतिक गुरुयोजना निर्माण गरिनेछ । पूर्ण सरसफाई लागि खानेपानी तथा सरसफाई कोषको स्थापना गरिनेछ ।

९६. गाउँपालिकालाई पूर्ण सरसफाई युक्त, समुदाय तथा विद्यालयहरूलाई पूर्ण सरसफाई उन्मुख बनाउने, पानीजन्य रोगहरूबाट बच्न बडा तथा समुदायस्तरमा पूर्ण सरसफाई अभियान संचालन गरिनेछ । साथै मुहान, स्रोतहरूको संरक्षण एवम् घरायसी स्तरमा पानीको गुणस्तर परीक्षण तथा पानी शुद्धिकरण प्रविधिको थालनी गरिनेछ ।

९७. गाउँपालिका अन्तर्गत विगतमा संचालित खानेपानी योजनाहरूको मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नती गर्ने, वस्तीस्तरको आवश्यकता र सम्भाव्यता अध्ययन गरी स-साना खालका खानेपानी योजनाहरू निर्माण गर्न समुदायलाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

९८. "नमूना समुदाय, नमूना योजना" का सूचकहरू तयार गरी सूचक पूरागर्ने समुदाय तथा योजनालाई प्रोत्साहन गरिनेछ । खानेपानीको दिगोपनाका लागि मुहान संरक्षण, घेरबार, वृक्षारोपण, पानी भरण पोखरी जस्ता विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गर्न विशेष जोड दिईनेछ ।

९९. खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता, मर्यादित महिनावारी, घरवारी व्यवस्थापन तथा व्यवसायिक जिविकोपार्जन प्रवर्द्धन कार्यको लागि स्थानीय स्तरमा सहजकर्ताहरू उत्पादन तथा परिचालन गरिनेछ ।

(घ) संस्कृति प्रवर्द्धन:

१००. "मौलिकता हाम्रो शान- संस्कृती परम्परा हाम्रो पहिचान" अभियान अन्तरगत संस्कृती पहिचान, प्रवर्द्धन र विकास संरक्षणको नीति लिईनेछ । लोकसंस्कृति, भाषा, भेषभुषा, चालचलन आदिको भिडियो डकुमेन्ट्री लगायतका माध्यमबाट संरक्षित गर्ने नीति लिइनेछ । साथै स्थानीय कला, संस्कृतिको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकासका लागि समय सापेक्ष विभिन्न क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।

१०१. गाउँपालिका भित्र रहेका ऐतिहासिक, धार्मिक र पूरातात्विक महत्वका जिर्ण सम्पदाहरू, विभिन्न देवी देवताका मन्दिर तथा धार्मिक स्थलहरूको संरक्षण र संवर्द्धन, मर्मत सम्भार र विकासका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१०२. परम्परागत मेला, जात्रा तथा पर्वहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाईनेछ । क्षेत्रेली भाषा, मल्देशी भेषभुषा तथा संस्कृती, सितोली सौका समुदायको भाषा, भेषभुषा तथा संस्कृतिको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । समग्र संस्कृतीको जगेर्ना गर्न मल्देश सांस्कृतिक संग्रालय स्थापना गरिनेछ । प्रचलित कानून विरुद्धका कूरीति तथा कुसंस्कारहरू विरुद्ध सामाजिक जागरण अभियान संचालन गरिनेछ ।

(ङ) लैङ्गिक समानता, सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा तथा समावेशिकरण:

१०३. आर्थिक सामाजिक विकासलाई प्राथमिकता दिई महिलासँग उपाध्यक्ष कार्यक्रम संचालन गरिने छ । विपन्न तथा असाहय अवस्थामा रहेका एकल महिलालाई सीप, क्षमता र योग्यताको

आधारमा रोजगारीमा प्राथमिकता दिदै जीविकोपार्जनका लागि व्यवसायिक तथा स्वरोजगारमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१०४. महिलाहरू माथि हुने घरेलु हिंसा न्यूनिकरण र महिला सशक्तिकरणका कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । समाजमा रहेका कुरीति, कूसंस्कार, लैंगिक हिंसा विरुद्ध चेतनामूलक कार्यक्रम तथा अभियान संचालन गरिनेछ ।

१०५. महिला तथा किशोरीहरूको आत्मसम्मानको रक्षा गर्दै सुरक्षित र स्वच्छ तरिकाले बाँचन पाउने अधिकारको सुनिश्चितता र महिनावारी भएको समयमा अपनाईने विभिन्न हानीकारक अभ्यासहरू निर्मूल गरी महिला तथा किशोरीहरूको आत्मसम्मानको रक्षा गरिनेछ ।

१०६. उपाध्यक्ष किशोरी सशक्तिकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ, यस अन्तर्गत आधारभूत तथा माध्यमिक तहका छात्राहरूलाई कानुनी साक्षरता कक्षा संचालन गरिनेछ, साथै महिनावारी हुने सबै महिला तथा छात्राहरूलाई आवश्यकता अनुसार सेनेटरी प्याड निःशुल्क उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१०७. दलित, आदिवासी जनजाती, अपांग, अल्पसंख्यक तथा पछाडि परेका लक्षित वर्गको उत्थान, संरक्षण र विकासका लागि आयआर्जन, सीप विकास, तालिम, रोजगारी, व्यवसाय विकास जस्ता विशेष योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी संचालन गरिनेछ ।

१०८. जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपांग, दलित, अल्पसंख्यक आदि वर्गले नेपाल सरकारबाट प्राप्त गर्ने सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको कार्य अब देखी वडा कार्यालय बाटै दिने व्यवस्था गरिने छ । सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

१०९. छाउपडी प्रथा र जातीय छुवाछुतलाई निरुत्साहित गर्दै यसको अन्त्यका लागि सामाजिक जागरण अभियान संचालन गरिनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र हुने बालबिवाह, बहुविवाहको अन्त्य गरी बालबिवाह मुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।

११०. गाउँपालिकास्तरीय महिला संजालहरूको गठन गरी संस्थागत विकास, क्षमता अभिवृद्धि लगायत काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी विभिन्न योजना कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । असाहय, अनाथ तथा जोखिममा रहेका महिला तथा बालबालिकाको उद्धार तथा संरक्षणको लागि महिला तथा बालबालिका संरक्षण कोषको स्थापना गरिनेछ ।

१११. ज्येष्ठ नागरिकसँग अध्यक्ष कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइ संचालन गरिनेछ, यस अन्तर्गत सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने नागरिकहरूको जीवनयापनमा सहयोग पुग्ने वस्तु तथा सेवा सहित वृद्धवृद्धाहरूलाई सम्मान गरिनेछ ।

११२. समाजमा विद्यमान विकृति, विसंगति, कुरीति, कुसंस्कार, घरेलुहिंसा जस्ता अमानवीय र सामाजिक हित विपरित हुने क्रियाकलापहरूको अन्त्य गरी भयमुक्त, न्यायपूर्ण र समानतायुक्त समाजको

निर्माणका लागि आवश्यक नीति नियम बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । जातीय विभेद, सामाजिक कुरीति, यौन तथा घरेलु हिंसा, मानव बेचबिखन र विद्युतीय अपराधविरुद्ध सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकको मुलप्रवाहीकरण गरी मर्यादित जीवनयापनका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

११३. स्थानीय सहकारी, बाल क्लव, यूवा क्लव, आमा समूह, सामुदायिक संघ संस्था र गैरसरकारी संस्थाहरूलाई लक्षित वर्गसँग सम्बन्धित कार्यक्रम संचालनका लागि प्रोत्साहित गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थाहरू मार्फत संचालन हुने कार्यक्रमहरूमा एकद्वार प्रणाली नीति अवलम्बन गरी गाउँपालिबाट अनुगमन तथा नियमन गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ । सामुदायिक तथा राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघ संस्थाको लगानी र भूमिकालाई जवाफदेही र पारदर्शी बनाइने छ ।

११४. जनआन्दोलन र जनयुद्धका घाइते, अपाङ्ग, शहीद तथा वेपत्ता परिवारको आय आर्जन, जीवन निर्वाह एवं सृजनशील कार्यका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(च) रोजगार प्रवर्द्धन तथा गरिबी न्युनिकरण:

११५. गाउँपालिका भित्रका रोजगारविहिन युवा, युवतीहरूको तथ्यांक संकलन गरी उनीहरूको सीप, योग्यता र दक्षता अनुसार रोजगारीको व्यवस्था गर्न पहल गरिनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रमा श्रृजना हुने रोजगारीका अवसरमा स्थानीय यूवा-युवतीहरूलाई विशेष प्राथमिकता प्रदान गरिनेछ ।

११६. शिक्षित रोजगारविहिन युवाहरूलाई रुची र योग्यता अनुसार स्वरोजगारमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि रोजगार सेवा केन्द्रलाई रोजगार सूचना केन्द्रका रूपमा विकास गरिनेछ । ६० देखि ६७ वर्ष उमेर समूहका नागरिकहरूलाई समेटे समेटी "अध्यक्ष स्वरोजगार" कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

११७. रोजगारी श्रृजनाका लागि विभिन्न सरकारी निकाय, गैरसरकारी तथा निजीक्षेत्रसँगको समन्वय र सहकार्यमा स्थानीय युवा युवतीहरूलाई विभिन्न सीपमूलक तथा स्वरोजगार सम्बन्धी तालिमहरूमा संलग्न गरी रोजगारी श्रृजना गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ । रोजगार विहिन र प्रवासबाट फर्केका युवाहरूलाई व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालनमा उत्प्रेरित गर्न नमूना कृषि तथा पशुपालन फार्म संचालन गर्न प्रतिबद्ध व्यक्ति वा समूहलाई विशेष अनुदान, प्रविधि लगायत अन्य आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

११८. गरिबी निवारणका लागि लघुघम विकास कार्यक्रम अन्तर्गत उद्यमीहरूको स्तरोन्नती, आवश्यकता पहिचान पनर्ताजगी तालिम संचालन गरिनेछ । लघु तथा साना उद्योगहरू संचालन गर्ने निजीक्षेत्र तथा समूहहरूलाई सहूलियत तथा प्रोत्साहन स्वरूप अनुदान, प्रविधि तथा सहूलियत ऋणको व्यवस्था मिलाउन पहल गरिनेछ ।

पूर्वाधार विकास तर्फ

(क) सडक तथा पुल:

११९. गाउँपालिकाकेन्द्रलाई सडक संजालबाट जोडिनेछ, साथै वडा कार्यालयहरूलाई सडक संजालमा जोड्न संघ तथा प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी सार्थक पहल गरिनेछ। सडक निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन निर्माण पूर्व सडकहरूको डि.पि.आर. वा सर्वे, डिजाइन र लागत ईष्टिमेट तयार गरेर मात्रै निर्माण कार्य संचालन गरिनेछ, साथै सडकहरू निर्माण गर्दा वन तथा वातावरणीय अवस्थालाई विशेष ध्यान पुऱ्याईनेछ, निर्माण पश्चात वृक्षारोपण अनिवार्य गरिनेछ ।

१२०. गाउँपालिकाका नदी/खोलाहरूमा आवश्यकता अनुसार पुल निर्माण गर्न संघीय तथा प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय तथा पहल गरिनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गत संचालनमा रहेका पुलहरूको संरक्षण तथा आवश्यकता र सम्भाव्यताका आधारमा ठूला-साना झोलुंगे पुल निर्माणका लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक पहल गरिनेछ, पुलको मर्मत सम्भारकर्ताका लागि आवश्यक औजार उपकरणको उचित व्यवस्था गरिनेछ ।

(ख) सिंचाई पूर्वाधार व्यवस्थापन:

१२१. गाउँपालिका अन्तर्गत विगत देखि संचालित कूलो, नहर, पोखरी लगायतका सिंचाई सुविधाको संरक्षण, सम्बर्द्धन र मर्मत सम्भारका साथै स्तरोन्नती गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ । सिंचाई सुविधा विस्तार गर्नु पर्ने वस्तीहरूको आवश्यकता, श्रोत तथा सम्भव्यता हेरी कुलो, नहर, पोखरी आदि प्रविधिमा आधारित सिंचाई सुविधा निर्माण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१२२. साना सिंचाई आयोजनाहरूको आवश्यकता पहिचान, सम्भान्यता अध्ययन गर्दै प्राथमिकताक्रम निर्धारण गरी स्रोतको आधारमा कार्यान्वयन गरिनेछ र ठूला सिंचाई आयोजना कार्यान्वयनका लागि संघीय तथा प्रदेश सरकारका सम्बन्धित निकायमा समन्वय र पहल गरिनेछ ।

(ग) भवन तथा शहरी विकास:

१२३. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निर्माण हुने भवनको नक्सा पास गर्दा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे अनुसारको राष्ट्रिय भवनसंहिताको पालना गरिनेछ । गाउँपालिका अन्तर्गत एकिकृत वस्ती विकास तथा बजारीकरण योजनाको सम्भाव्य अध्ययन लगायत आवश्यक पूर्वाधारहरूको मापदण्डहरू निर्धारण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ । भवन निर्माण आचार संहिता लागू गरी गाउँपालिका अन्तर्गत निर्माण गरिने सार्वजनिक तथा निजी भवन/घरहरू निर्माण गर्नुपूर्व गाउँपालिका कार्यालयबाट अनिवार्य रूपमा नक्सापास गराई निर्माण अनुमति लिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१२४. वडा नं. १ र ३ का वडा कार्यालय भवन निर्माणको लागि आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन गरिएको छ । यसै नयाँ आर्थिक वर्ष भित्र दुइटै वडा कार्यालयहरू निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।

(घ) उर्जा, लघु जलविद्युत तथा साना जलविद्युत (वैकल्पिक उर्जा):

१२५. वैकल्पिक उर्जालाई बहुक्षेत्रमा उपयोग गर्दै नविकरणीय उर्जा प्रविधि जडान र प्रयोग सहित नविकरणीय उर्जा योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । गाउँपालिका भित्र साना तथा लघु जलविद्युत उत्पादनको लागि अध्ययन अनुसन्धानलाई अघि बढाईनेछ, साथै लघु जलविद्युत उत्पादनका लागि निजी क्षेत्रलाई आकर्षण गरिनेछ ।

१२६. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र विद्युत सुविधाबाट वञ्चित वडा तथा गाउँ वस्तीहरूमा अगामी आर्थिक वर्ष भित्रै विद्युत सुविधा पुऱ्याउन नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग आवश्यक समन्वय गरी राष्ट्रिय प्रसारण विद्युत लाईन विस्तार, मर्मत तथा विद्युतिकरण कार्यलाई उच्च प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गराइनेछ ।

१२७. बजारक्षेत्र, धार्मिक स्थलहरू तथा अन्य सार्वजनिक स्थानहरूमा सौर्य वत्ती जडान गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ, साथै विभिन्न संघसंस्था र स्थानीय समुदायसँगको सहकार्यमा नविकरणीय तथा वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रमहरू (सोलार सिस्टम, वायो ग्यास, गोबरग्याँस आदि) संचालन गरी उर्जा संकट न्युनिकरण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

(ङ) सूचना तथा सञ्चार:

१२८. नेपाल टेलिकम सँग समन्वय गरी गाउँपालिका अन्तर्गत वडा नम्बर ३ को काटै मर्फुल कटेली गाड बजार वडा कार्यालय र वडा नम्बर १ को सिती आरुखोर भट्टार लुम्बा बस्तीलाई मध्येनजर गरी उपर्युक्त ठाउँमा टेलिफोन टावर निर्माण गर्न र संचार सेवा सर्वसुलभ र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१२९. नेपाल दूरसंचार संस्थान तथा निजी कम्पनीहरू मार्फत गाउँपालिकाको ईन्टरनेट सेवा भरपर्दो र प्रभावकारी बनाइनेछ । साथै नेपाल टेलिकम संगको सहकार्यमा अप्टिकल फाइबर जडान गरि छिट्टै गुणस्तरीय इन्टरनेट सेवा विस्तार गरिने छ ।

१३०. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र एफ.एम. तथा पत्रपत्रिका संचालन गर्न ईच्छुक व्यक्ति तथा संघसंस्थाहरूलाई प्रोत्साहित गर्दै र नियमानुसार अनुमति प्रदान गरिनेछ । स्थानीय संचार माध्यमहरूको प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईनेछ ।

गाउँ सभाका सदस्यहरू,

वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

(क) वन, भू-संरक्षण तथा वातावरण संरक्षण:

१३१. स्वच्छ, सफा, हरित अपिहिमाल गाउँपालिका वनाउने नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ, साथै क्षेत्रगत कानून मापदण्ड निर्धारण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । सामुदायिक, कबुलियती वन, धार्मिक वनको अवधारणा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न सम्बन्धित निकायमा आवश्यक समन्वय र पहल गरिनेछ । नदी/खोला किनार, नदी/खोला उकास, सार्वजनिक खालि जग्गा, पाखा तथा सडक किनारमा वृक्षारोपणलाई अभियानको रूपमा संचालन गरिनेछ । भू-क्षय, बाढी, पहिरो, मरुभूमिकरण तथा वातावरणीय असन्तुलन र बिनाशको रोकथाम गर्न "सबै एकजुट भई हातेमालो गरौं: वनविनाश हुनबाट जोगाऔं" भन्ने नाराका साथ वनजंगलको संरक्षण गर्ने नीति लिइनेछ ।

१३२. जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रम संचालन गरी वन तथा वातावरण संरक्षणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । वन तथा वातावरणको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा दिगो उपयोग र विकासका लागि नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकायहरूसँगको समन्वयमा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको क्षमता अभिवृद्धिका साथै वन व्यवस्थापन र वन उपयोग नीति तथा कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्न पहल गरिनेछ । वन तथा वातावरण व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । बाढी, पहिरो, नदी कटान, भूस्खलन आदिबाट वर्षेनी हुने क्षति रोक्न जोखिमयुक्त स्थान/क्षेत्रहरूको सर्वेक्षण, अध्ययन गरी आवश्यक योजना बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । बाढी र पहिरोबाट हुने धनजनको क्षतिलाई न्यूनिकरणका कार्यहरू संचालन गरिनेछ ।

१३३. गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका अमूल्य र दूर्लभ वनस्पति तथा वन्यजन्तुहरूको संरक्षणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । जडिबुटी खेती, फलफूल खेती संचालन गर्ने व्यक्ति, समूह तथा संघसंस्थाहरूलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

(ख) जलाधार संरक्षण:

१३४. भू-संरक्षण, डिभिजन वन कार्यालय लगायत सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थासँग सहकार्य गरी जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम सम्भाव्यता अध्ययनका लागि आवश्यक नीति तर्जुमा गरी सोही बमोजिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१३५. पानीका श्रोत संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी नीति निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । साथै विकास निर्माणका कार्य गर्दा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरी पानीका श्रोत तथा वातावरणमा प्रतिकूल असर नपुग्ने गरी मात्रै गरिनेछ ।

१३६. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका नदी, खोलाहरूले गरेको कटानको नियन्त्रण गर्न तटबन्ध निर्माणका लागि नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरिनेछ । साथै गौडे खोला रिगुर खोला लगायत अन्य खोला तथा नदी कटान नियन्त्रणका लागि आवश्यक योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(ग) फोहरमैला व्यवस्थापन तथा जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण:

१३७. फोहरमैलाको दीर्घकालिन व्यवस्थापनको लागि ठाउँ-ठाउँमा सेनेटरी ल्याण्डफिल साईट निर्माण तथा प्रयोग गर्न समुदायलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । बजारक्षेत्र र सार्वजनिक स्थानहरूको फोहरमैला

व्यवस्थापनका लागि डस्टवीन तथा ल्याण्डफिल साईटको प्रयोगलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ । बजारक्षेत्र तथा सार्वजनिक स्थलहरूमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरी प्रयोग गर्ने र गराउने कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ । साथै एक घर, एक शौचालय अनिवार्य गरिनेछ ।

१३८. फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि स्रोतमा नै फोहरमैला संकलन, Re-cycle and Re-use गर्ने नीति लिइनेछ । गाउँ वस्तीस्तरमा टोल विकास संस्था निर्माण तथा परिचालन गरी सरसफाई लगायत अन्य विकास क्रियाकलापहरू संचालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । घरभित्रको फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा टोल वस्ती सरसफाई कार्यक्रमलाई संचालन गर्न टोल विकास संस्था/समितिलाई परिचालन गरिनेछ ।

(घ) विपद व्यवस्थापन:

१३९. गाउँपालिका स्तरीय जोखिम नक्साङ्कनबाट पहिचान भएका क्षेत्रहरूमा बाढी, पहिरो, नदी तथा खोला कटानजन्य प्रकोप न्यूनिकरणका लागि विपद व्यवस्थापनमैत्री नीति कार्यक्रम तय गरिनेछ । गाउँपालिकास्तरीय विपद व्यवस्थापन समितिलाई सशक्त र क्रियाशील बनाईनेछ । गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । प्राकृतिक प्रकोपजन्य घटना न्यूनिकरण गर्न सरोकारवाला निकाय तथा संघ संस्थाहरूसँगको समन्वय र सहकार्यमा विपद व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित आवश्यक सामग्रीहरू जगेडा राखिनुका साथै वडा स्तरमा विपद व्यवस्थापन कार्यदल गठन तथा परिचालन गरिनेछ ।

१४०. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र हुने बाढी, पहिरो, आगलागी, भुकम्प, असिना, सुक्खा खडेरी जस्ता प्राकृतिक विपद् र अन्य कृत्रिम विपद्बाट उद्धार गरी तुरुन्त राहत प्रदान गर्न वडा तथा गाउँपालिका, सुरक्षा निकाय, निजि क्षेत्र, राजनीति दल, रेडक्रस तथा गैर सरकारी संस्थसँग समन्वय गरिनेछ ।

१४१. विपद रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनको लागि गाउँपालिकाको प्रकोप व्यवस्थापन कोष परिचालन गरिनेछ र विपद् तथा महामारी व्यवस्थापनका लागि परिस्थिति एवं आवश्यकतानुसार तत्काल योजना तथा कार्यक्रम बनाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ । विद्युत तथा ग्यासको असावधानीपूर्वक प्रयोग गर्दा हुन सक्ने दुर्घटनाहरूको न्यूनिकरणका लागि सचेनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

गाउँ सभाका सदस्यहरू

संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह र सुशासन

(क) सामान्य सेवा:

१४२. गाउँपालिका भित्रका राजनीतिक दलहरू, गाउँ कार्यपालिका तथा गाउँ सभामा प्रतिनिधित्व गर्ने राजनीतिक दल तथा जनप्रतिनिधिहरू बीच आपसी सहमति, सहकार्य र कार्यगत एकतालाई प्रोत्साहित गर्दै हरेक विषयहरूमा सर्वसम्मतरूपमा निर्णय गर्ने एवं कार्यान्वयन गर्ने परिपाटी कायम गरिनेछ ।

१४३. क्षमता अभिवृद्धि तथा प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीको कार्यक्षमता अभिवृद्धि गरी सेवा प्रवाहलाई छिटो छरितो र प्रभावकारी बनाइनेछ । नागरिकहरूलाई छिटो छरितो र स्थानीय स्तरमै सेवा प्रवाह गर्न गाउँपालिकाका ६ वटै वडा कार्यालयहरूलाई थप व्यवस्थित गर्दै सेवा प्रवाहलाई अझ प्रभावकारी बनाइनेछ । सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकामा कार्यरत समग्र जनशक्तिका लागि तालिम, अध्ययन, अवलोकन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

१४४. गाउँपालिका अन्तर्गत संचालन हुने विभिन्न योजना तथा कार्यक्रमहरूमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम गर्न नियमित अनुगमन, सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक लेखापरीक्षण लगायत स्थानीय संचार माध्यम र अन्य माध्यमहरू मार्फत साबर्जनिक गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

१४५. गाउँपालिका कार्यालय र वडा कार्यालयहरूमा नागरिक वडापत्र, सुझाव पेटिका, गाउँपालिका तथा सम्बन्धित वडाको कार्यक्रम तथा बजेटको होर्डिङ्ग बोर्ड, संचालित योजना स्थलहरूमा योजना सूचना बोर्ड राखि पारदर्शिता कायम गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिंदै प्रभावकारी बनाइनेछ ।

१४६. संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी विषयगत शाखाको कार्यविवरण, पदीय कार्यविवरण, कार्यसम्पादन सम्झौता करारको व्यवस्था गरी नतिजामूलक प्रशासन संचालन गरिनेछ ।

१४७. न्यायिक समितिको संस्थागत विकास गरी नागरिकलाई न्यायमा सहज पहुँच पुऱ्याइनेछ । बालमैत्री, लैंगिकमैत्री, अपांगमैत्री शासनको अवधारणालाई आत्मसात गर्दै "जनताको शासनमैत्री प्रशासन" कार्यक्रम अन्तर्गत सेवाग्राही प्रति उत्तरदायि सेवा प्रवाहको वातावरण तयार गरिनेछ ।

१४८. जिल्लास्तरमा उपलब्ध हुने विभिन्न प्रशासनिक सेवाहरू स्थानीय स्तरमै उपलब्ध गराउन सम्बन्धित सरकारी निकायहरूसँग समन्वय गरी एकिकृत घुम्ति शिविर कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(ख) शान्ति सुरक्षा व्यवस्थापन:

१४९. गाउँपालिका अन्तर्गत शान्ति, अमनचयन र नागरिकको जीउधनको सुरक्षाको निमित्त गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका स्थानीय सुरक्षा निकायहरूलाई थप व्यवस्थित, क्रियाशिल र जनमुखी बनाइनेछ । "ज्यानको सुरक्षा धनको रक्षा" नाराका साथ लागू औषध विरुद्धको सचेतना अभियान संचालन, लागू औषध उत्पादन, बिक्री वितरण, ओसारपसार तथा सेवनको नियन्त्रण गरिनेछ । समाजमा विद्यमान जुवातास, मदिरा, लागू औषध र अन्य अवैध क्रियाकलापहरूको निषेध, नियमन र नियन्त्रणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

१५०. समुदायमा हुने विभिन्न खालका घटना तथा मुद्दा मामिलाहरू यथासमयमा निष्पक्ष र न्यायोचित ढंगबाट निरोपण गरी नागरिकलाई सुशासन र न्यायको प्रत्याभूति दिलाउन गाउँपालिकाको न्यायिक समिति तथा सामुदायिक मेलमिलापकर्ताहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै उनीहरूको भूमिकालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

(ग) सूचना प्रविधि:

१५१. गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई पारदर्शी, जवाफदेही तथा जनसहभागितामूलक बनाउन सूचना प्रविधिको उपयोगलाई प्राथमिकता दिइनेछ । संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, सरोकारवाला संघ संस्थासँगको समन्वय तथा साझेदारीमा गाउँपालिकालाई पेपरलेस बनाउदै डिजिटल गाउँपालिका बनाउने नीति लिइनेछ ।

१५२. गाउँपालिकाको आन्तरिक प्रशासन सुधार, घरनक्सा, जिन्सी, योजना, राजश्व, दर्ता चलानी, गुनासो सुनुवाई व्यवस्थापन प्रणाली लगायतका सफ्टवेयर जडान गरी विद्युतीय शासनलाई आत्मसात गरिनेछ । गाउँपालिकाका सम्पूर्ण अभिलेखलाई विद्युतीय प्रणालिमा आधारित बनाउदै सूचना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।

(घ) पञ्जिकरण व्यवस्थापन:

१५३. पञ्जिकरणका कामकारवाहीहरूलाई विद्युतीय माध्यमद्वारा व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ । सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरी वितरण र अभिलेखिकरणलाई चुस्त दुरुस्त बनाइने छ ।

(ङ) तथ्यांक संकलन तथा अभिलेख व्यवस्थापन:

१५४. गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, विपद, पूर्वाधार, पञ्जिकरण, पर्यटन लगायतसँग सम्बन्धित तथ्यांकहरूको व्यवस्थित विद्युतीय अभिलेख राखिनेछ । गाउँपालिकाको डिजिटल प्रोफाइललाई समय-समयमा अद्यावधिक गरी विश्वासनीय बनाइने छ ।

(च) सुशासन प्रवर्द्धन:

१५५. गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय अन्तरगत कार्यरत कर्मचारीहरूको कार्यविवरण तयार गरी सोही आधारमा कार्य सम्पादन मूल्यांकन गरिनेछ । उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, करदाता, शिक्षक, उपभोक्ता समिति, टोल विकास समितिलाई पुरस्कृत गर्ने पद्धतिको विकास गरिनेछ ।

१५६. सरकारी एवं गैरसरकारी क्षेत्रबाट गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालन गरिएका योजना तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी नतिजामुखी अनुगमन मूल्यांकन प्रणाली विकास गरिनेछ । गाउँपालिकालाई कार्यक्षेत्र बनाई कार्यरत सबै गैरसरकारी संस्थाहरूलाई गाउँपालिकाको पूर्व सहमति र समन्वयमा कार्य

गर्ने वातावरण निर्माण गरिनेछ । वडा तहमा कार्यक्रम गर्न जाँदा सम्बन्धित वडासँगको समन्वयलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

(छ) अध्ययन, अनुसन्धान:

१५७. गाउँपालिकाको उन्नती र विकासका लागि विभिन्न खोजमूलक अध्ययन अवलोकन, अनुसन्धान तथा परामर्श गरिनेछ ।

(ज) राजश्व परिचालन:

१५८. आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न करका दर भन्दा दायरा फराकिलो बनाई सर्वसुलभ बनाउने र करदातामैत्री वातावरण तयार गरिनेछ । नियमित रूपमा कर तिर्ने र कर छुलि गर्नेलाई प्रोत्साहन र दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गरिनेछ । सम्पूर्ण उद्योग धन्दा तथा व्यापार व्यवसायहरूलाई अभिलेखिकरण गर्दै कानून बमोजिम कर निर्धारण गरी राजश्वका श्रोत वृद्धि गरिनेछ ।

१५९. कानून बमोजिम गाउँपालिकाबाट उठाइने मालपोत, घरकर, राजश्व, शुल्क, दस्तुर आदि व्यवस्थित र नियमन गरी राजश्व संकलनलाई प्रभावकारी र पारदर्शी बनाइने छ ।

१६०. गाउँपालिका क्षेत्रबाट निकासी हुने प्राकृतिक तथा सार्वजनिक वस्तुहरूमा समय सापेक्षित कर निर्धारण तथा संकलन गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत वृद्धि गरिनेछ ।

१६१. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ६२ (ख) बमोजिम गाउँपालिका अन्तर्गत सामुदायिक वनहरूमा संकलन हुने काठ, दाउरा बिक्रीबाट प्राप्त हुने राजश्वको दश प्रतिशत रकम गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत खातामा दाखिला हुने व्यवस्था मिलाइने छ ।

गाउँ सभाका सदस्यहरू

प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनबाट गाउँपालिकाको आम्दानी वृद्धि भई गाउँपालिकालाई आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपमा सक्षम बनाउन सहयोग पुग्ने, आधारभूत पूर्वाधारहरूको निर्माण हुने, कृषि क्षेत्रको रूपान्तरणको आधार तयार हुने, अपिहिमाल गाउँपालिकामा विकासको मार्ग फराकिलो भई पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र, जाती, लिंग, भाषा, समुदाय, मजदुर, किसान, अल्पसंख्यक समुदायको अधिकारको सुनिश्चिततामा मद्दत पुग्ने विश्वास लिदै सामाजिक, आर्थिक क्षेत्र थप गतिशिल हुने विश्वास लिएको छु । यस नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनबाट सामाजिक रूपमा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्रको अवसर र पहुँच सुनिश्चित भई सामाजिक न्याय कायम हुने विश्वास लिएको छु । समग्रमा नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनबाट सुन्दर, समृद्ध र बिकसित अपिहिमालको आकांक्षालाई पूरा गर्न सहयोग पुग्नेछ । साथै उपरोक्त नीति तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न सबै क्षेत्रबाट सकृय सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा अपिहिमाल गाउँपालिकाको समग्र विकासमा योगदान पुऱ्याउने संघीय सरकार, सुदुरपश्चिम प्रदेश सरकार, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु, राजनीतिक दल, शिक्षक बुद्धिजिविहरु, निजी क्षेत्र, सहकारी र सामुदायिक क्षेत्र, श्रमिक वर्ग, नागरिक समाज, आमसञ्चार जगत, गैरसरकारी संस्थाहरु लगायत सम्पूर्ण अपिहिमालवासी आमाबुवा, दिदि बहिनी तथा दाजुभाईहरुमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद ।

आज्ञाले,
ईन्द्र बहादुर रावल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत